

ביאורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2003

1. עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי

הדוחות הכספיים מוצגים על פי כללי חשבונאות מקובלים, תוך התאמתם לפעילות המיוחדת של בנק מרכזי, כמקובל גם בבנקים מרכזיים אחרים. הדוחות הכספיים ערוכים על בסיס נתונים נומינליים בשקלים חדשים. הכנסות והוצאות נרשמות על בסיס צבירה וכלולות בסעיפי המאזן שבגינם נצברו.

ב. מטבע חוץ

הנכסים וההתחייבויות הנקובים במטבע חוץ, או הצמודים לו, מוצגים בשקלים חדשים לפי השערים היציגים שפרסם בנק ישראל לתאריך המאזן. ההכנסות וההוצאות במטבע חוץ כלולות בדוח רווח והפסד לפי השערים היציגים ששררו ביום הערך של ביצוע כל פעולה. הפרשי שערים לא ממומשים נוקפים לחשבונות שיערוך לגבי כל מטבע חוץ בנפרד. הפרשי שערים ממומשים מועברים לדוח רווח והפסד כשהם מחושבים על בסיס העלות הממוצעת של היתרות באותו מטבע. המימוש נבחן בנפרד לגבי נכסים במט"ח והתחייבויות במט"ח לכל חודש קלנדרי, לגבי כל מטבע בנפרד. יתרת הפסד בחשבונות שיערוך לסוף שנה, מועברת לדוח רווח והפסד ולא תקוזה בעתיד מרווחים לא ממומשים. הפסדים לא ממומשים במטבע אחד אינם מקוזזים כנגד רווחים לא ממומשים במטבע אחר.

להלן פרטים על שערי החליפין:

שיעור השינוי		31 בדצמבר			
2002	2003	2001	2002	2003	
(אחוזים)		(שקלים)			
7.3	-7.6	4.4160	4.7370	4.3790	דולר ארה"ב
27.2	11.3	3.9075	4.9696	5.5331	אירו
15.7	1.0	5.5447	6.4167	6.4835	זכויות משיכה מיוחדות ¹ (SDR)
18.3	3.3	4.1980	4.9657	5.1314	סל המטבעות הראשון ²
13.0	-1.6	4.4654	5.0467	4.9646	סל המטבעות ³

(1) שער ה-SDR נקבע לפי סל משוקלל של ארבעה מטבעות - דולר של ארה"ב, אירו, יין יפני ולירה שטרלינג.

(2) סל המטבעות הראשון היה נהוג עד 31 ביולי 1986. הרכב הסל ביחידות מטבע החוץ השונות הוא כדלקמן: 0.3500 של דולר ארה"ב; 0.1295 של לירה שטרלינג; 0.4667 של אירו.

(3) סל המטבעות הנהוג החל מיום 2 במאי 2000. הרכב הסל ביחידות מטבע החוץ השונות הוא כדלקמן: 0.6698 של דולר ארה"ב; 0.0453 של לירה שטרלינג; 0.2493 של אירו; 7.2411 של יין יפני. (הרכב סל המטבעות שהיה נהוג החל מיום 30 באפריל 1996 ועד ליום 1 במאי 2000, הוא כדלקמן: 0.6741 של דולר ארה"ב; 0.0589 של לירה שטרלינג; 0.2282 של אירו; 6.5437 של יין יפני.)

ג. הצמדה

נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן בישראל מוצגים לפי המדד הידוע בתאריך המאזן דהיינו המדד המתייחס לחודש נובמבר. להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן:

שיעור השינוי		31 בדצמבר			
2002	2003	2001	2002	2003	
(אחוזים)		(נקודות)			
6.7	-1.9	171.1	182.5	178.9	מדד המחירים לצרכן ¹ לחודש נובמבר
6.5	-1.9	170.9	182.0	178.6	לחודש דצמבר

(1) מדד המחירים לצרכן מוצג בנקודות על בסיס ממוצע 1993.

ד. ניירות ערך

ניירות ערך במטבע חוץ

ניירות ערך סחירים במטבע חוץ מוצגים במאזן לפי שווי השוק לתאריך המאזן. יתרת רווחים לא ממומשים הנובעת מהפער שבין עלותם המותאמת של ניירות הערך לבין שווי השוק נוקפת לחשבונות שיערוך במאזן. העלות המותאמת של ניירות הערך היא ערכם הנקוב בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ויתרת הפרמיה או הניכיון שטרם הופחתה. הפרמיה או הניכיון מופחתים על פני התקופה שממועד רכישת נייר הערך ועד למועד פדיונו. יתרת הפסדים לא ממומשים כתוצאה מירידת שווי השוק של ניירות הערך אל מתחת לעלותם המותאמת בסוף שנה, נקפים לדוח רווח והפסד ומוצגים בסעיף "הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

הכנסות מריבית ומהצמדה מניירות ערך במטבע חוץ מוצגות בסעיף "הכנסות ריבית מיתרות מטבע חוץ". הכנסות מממוש ניירות ערך מוצגות בסעיף "הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

ניירות ערך במטבע מקומי ועיקרון זהות העיתוי

ניירות ערך סחירים במטבע מקומי מוצגים במאזן לפי שווי השוק לתאריך המאזן. ההפרש שבין שווי השוק של ניירות הערך לבין עלותם המקורית נוקף לחשבונות שיערוך במאזן. (עד ליום 31 בדצמבר 2002 הוצג ההפרש שבין העלות המותאמת לבין העלות המקורית כסעיף נפרד במאזן: "יתרת חשבון זהות העיתוי" וההפרש שבין שווי השוק לבין העלות המותאמת נוקף לחשבון שיערוך במאזן.)

הכנסות מניירות ערך נכללות בדוח רווח והפסד על בסיס מזומן בהתאם לעיקרון זהות העיתוי שלפיו רווחים שנצברו בגין ניירות ערך ממשלתיים, אך טרם התקבלו במזומן מהממשלה, מנוכים מדוח רווח והפסד. (עד ליום 31 בדצמבר 2002, סעיף ההכנסות מניירות ערך אלה הוצג בדוח רווח והפסד על בסיס צבירה, ובמקביל נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף נפרד ההפרש שבין הכנסות על בסיס צבירה להכנסות על בסיס מזומן.)

הכנסות מריבית והצמדה מניירות ערך במטבע מקומי מוצגות בסעיף "הכנסות ריבית מהממשלה". הכנסות ממכירת ניירות ערך, (ההפרש שבין שווי השוק לעלות

המותאמת של הניירות שנמכרו) מוצגות בסעיף "הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

ה. מוסדות כספיים בין-לאומיים

קרן המטבע הבין-לאומית

ההשתתפות של בנק ישראל בקרן המטבע הבין-לאומית, בניכוי ההתחייבויות בגין ההשתתפות, מוצגת בצד הנכסים בסעיף "מוסדות כספיים בין-לאומיים".
זכויות משיכה שהקצתה קרן המטבע הבין-לאומית מוצגות בסעיף "מוסדות כספיים בין-לאומיים" בצד ההתחייבויות.

מוסדות כספיים בין-לאומיים אחרים

ההשתתפות של בנק ישראל במוסדות כספיים בין-לאומיים אחרים כוללת השתתפות ראשונית בהון המוסדות הבין-לאומיים ותשלומי ההשתתפות נוספים בגין הגדלות ההון של מוסדות אלו. ההשתתפות של בנק ישראל במוסדות הכספיים הבין-לאומיים האחרים מוצגת בסעיף "מוסדות כספיים בין-לאומיים" לפי העלות במטבע ההשתתפות כשהיא מתורגמת לשער החליפין במועד ביצוע העסקה. ההתחייבות למוסדות כספיים בין-לאומיים מוצגת בסעיף "מוסדות כספיים בין-לאומיים" בצד ההתחייבויות.

ו. בניינים וציוד

בניינים וציוד מוצגים על בסיס העלות בניכוי פחת שנצבר. הפחת מחושב לפי שיטת הקו הישר בהתאם למשך תקופת השימוש המשוערת:

מבנים - 50 עד 70 שנים;

כלי רכב - 6.5 שנים;

מחשבים - 4 שנים;

ציוד - 10 שנים.

רכישות של רכוש קבוע שסכומן אינו מהותי נזקפות לדוח רווח והפסד.

ז. מילווה קצר מועד

יתרת המילווה קצר המועד המוצגת במאזן הבנק משקפת את מחיר הפדיון של המילווה שבידי הציבור, בניכוי יתרת הניכיון שטרם הופחתה. מילווה קצר מועד שנמכר מהממשלה לבנק ישראל אך טרם נמכר לציבור אינו כלול ביתרת מילווה קצר מועד.
סכום הניכיון הוא ההפרש בין מחיר הפדיון של המילווה לבין התמורה ממכירתו לציבור. הניכיון מופחת בשיטת הקו הישר. (עד לשנת 2002 הופחת הניכיון בשיטת ריבית דריבית).

הוצאות ריבית בגין יתרת המילווה שבידי הציבור מוצגות בדוח רווח והפסד בסעיף "הוצאות ריבית לבנקים ולציבור".

ח. פנסיה, פיצויי פרישה וחופשה לעובדים

ההתחייבות לפנסיה ולפיצויי פרישה מחושבת על בסיס הערכה אקטוארית לפי שיטת ההתחייבות הצבורה, המשקפת את ההתחייבות לתשלום פנסיה ופיצויי פרישה לעובדים

כפי שנצברה לתאריך המאזן. שינויים בתנאי הפנסיה העשויים לחול משנת 2004 ואילך טרם הובאו בחשבון בחישוב ההתחייבות לתאריך המאזן. ההפרשה לחופשה מחושבת על בסיס צבירת ימי החופשה לתאריך המאזן.

ט. חשבונות שיערוך

חשבונות השיערוך מנוהלים בנפרד לכל פריט (מטבע, נייר ערך) ומועברים לדוח רווח והפסד בעת מימוש אותו פריט או חלק ממנו. יתרת ההפסד בחשבונות השיערוך, הנובעת מהפרשי מחירים בניירות ערך במטבע חוץ ומהפרשי שערים מיתרות הנקובות במטבע חוץ, מועברת בסוף שנה לדוח רווח והפסד.

י. מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק משתמש במכשירים פיננסיים נגזרים בפעילותו בתחום המוניטרי ובתחום מטבע החוץ.

1. מכשירים פיננסיים נגזרים בפעילות בישראל

(א) עסקות החלף (swaps) בין השקל החדש לדולר של ארה"ב

עסקות החלף בין השקל החדש לדולר של ארה"ב, שבנק ישראל מבצע עם התאגידים הבנקאיים המקומיים, מוצגות נטו: יתרת הדולרים שיתקבלו מהתאגידים הבנקאיים (מתורגמים לפי שער החליפין לתאריך המאזן) בניכוי יתרת השקלים שיימסרו לתאגידים הבנקאיים. ההצגה במאזן היא בהתאם ליתרה. יתרת חובה נטו מוצגת בסעיף "נכסים אחרים", ואילו יתרת זכות נטו מוצגת בסעיף "התחייבויות אחרות". הוצאות הריבית בגין עסקאות אלו מוצגות בדוח רווח והפסד בסעיף "הוצאות ריבית לבנקים ולציבור".

(ב) אופציות רכישה ומכירה על שער החליפין של הדולר של ארה"ב ביחס לשקל החדש

בנק ישראל מוכר לתאגידים הבנקאיים אופציות על שער החליפין של השקל מול הדולר של ארה"ב. יתרת האופציות לתאריך הדוח הכספי מוצגת בביאור 18 - "התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות". ההוצאות שנוצרו בגין מימוש האופציות בתקופת הדוח וההוצאות הצפויות בגין מימושן בהתאם לשער היציג של הדולר לתאריך המאזן, בקיזוז ההכנסות מפרמיה על האופציות, מוצגות בסעיף "הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים". ההכנסות מפרמיה על האופציות נפרשות לאורך חיי האופציה בשיטת הקו הישר. ההכנסות מראש בגין הפרמיה, בתוספת ההוצאות שנצברו בגין ההפרש בין שער המימוש לשער היציג של הדולר לתאריך המאזן, כלולות בסעיף "התחייבויות אחרות".

(ג) מסירה עתידית של מילווה קצר מועד

יתרת ההתחייבות למסירה עתידית של מילווה קצר מועד לתאריך הדוח הכספי מוצגת במונחי הערך הנקוב (מחיר הפדיון) בביאור 18 - "התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות".

תקבולים על חשבון המילווה קצר המועד שיונפק בעתיד, מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות".

2. מכשירים פיננסיים נגזרים בפעילות מחוץ לישראל

(א) עסקות מכר חוזר ורכישה חוזרת (Repurchase Agreements (Repo), Reverse Repurchase Agreements (R. Repo))

יתרות של עסקות מכר חוזר ורכישה חוזרת מוצגות במאזן בסעיף "יתרות מטבע חוץ". בדוח רווח והפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הכנסות ריבית מיתרות מטבע חוץ".

(ב) עסקות החלף (swaps) בין מטבעות חוץ

העסקאות מוצגות נטו: היתרה של קבלת מטבע חוץ בעתיד (במטבע א'), בניכוי מסירת מטבע חוץ בעתיד (במטבע ב'). העסקאות מוצגות במאזן בסעיף "יתרות מטבע חוץ". בדוח רווח והפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הכנסות ריבית מיתרות מטבע חוץ".

(ג) עסקאות עתידיות (futures)

- יתרת החוזים העתידיים לתאריך הדוח הכספי, במחירי השוק, מוצגת בביאור 18 - "התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות".
- בדוח רווח והפסד נרשם השינוי בשער החוזים בסעיף "הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

יא. רווחים להעברה

על פי חוק בנק ישראל, התשי"ד-1954, על הבנק להעביר לממשלה את רווחיו הנקיים בתוך שישים יום מתום כל שנת עסקים שלו. כיוון שלבנק ישראל יתרת הפסד צבורה, הרווחים מקוזזים כנגדה ואינם מועברים לממשלה.

2. יתרות מטבע חוץ

ההרכב המטבעי של הסעיף תואם את ההרכב המטבעי של השימושים האפשריים ביתרות. שימושים אלו, המשמשים בסיס גם לקביעת הרמה הרצויה של היתרות, הם: מכירתן לממשלה לצורך שירות חובותיה ולצורך מימון יבוא בשעת חירום; שימוש ביתרות לניהול המדיניות של בנק ישראל בתחום יציבות השווקים הפיננסיים ושוק מטבע החוץ וכן שימוש בהן ככלי ליישום המדיניות המוניטרית. (שיעורי התשואה על יתרות מטבע החוץ מוצגים בלוח 4 של דברי ההסבר.)

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	2002	2003	
(מיליוני דולרים)		(מיליוני שקלים)		
21,279	20,973	100,798	91,839	ניירות ערך סחירים
4,709	5,297	22,308	23,197	פיקדונות לזמן קצר
203	273	962	1,195	עו"ש
(2,522)	(755)	(11,945)	(3,306)	מכשירים פיננסיים נגזרים ¹
23,669	25,788	112,123	112,925	סך הכול

(1) מכשירים פיננסיים נגזרים מוצגים נטו: ההתחייבויות העתידיות במטבע חוץ בניכוי הנכסים העתידיים במטבע חוץ. (ראו ביאור 1.1.2.)

3. מוסדות כספיים בין-לאומיים*

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
1,957	2,305	קרן המטבע הבין-לאומית ^א
-	265	השקעה במניות ה-BIS ^ב
240	250	אחרים ^ג
2,197	2,820	סך הכול

* סווג מחדש.

א. קרן המטבע הבין-לאומית

היתרה בקרן המטבע הבין-לאומית (reserve tranche) היא חלק מן המכסה (quota) שהוקצתה לישראל, אותה שילמה ישראל במטבע חוץ לקרן המטבע.

המכסה בקרן המטבע הבין-לאומית

לכל מדינה החברה בקרן מוקצית מכסה הקובעת את הבסיס לקשריה הפיננסיים והארגוניים עם הקרן. המכסה קשורה למצבה הכלכלי של המדינה (ההכנסה הלאומית, היצוא, מאזן התשלומים, רמת הרזרבות) וקובעת את כוח ההצבעה של המדינה. חלק מהמכסה מופקד בבנק המרכזי של המדינה בפיקדונות ובשטרות הצמודים ברובם ל-SDR, וחלק (המכונה ה-reserve tranche), מועבר לקרן במטבע חוץ וניתן למשיכה.

עד שנת 1998 משכה ישראל את התשלום במטבע חוץ והעמידה כנגד משיכות אלו פיקדון שאינו נושא ריבית לזכות הקרן. ב-1999 הגדילה הקרן את סכומי ההשתתפות של המדינות החברות בה וזו של ישראל הוגדלה בכ-262 מיליוני SDR. התשלום במטבע חוץ בגין הגדלה זו, כ-66 מיליוני SDR, הופקד בקרן ולא נמשך.

תוכנית העסקאות הפיננסיות של קרן המטבע הבין-לאומית (financial transaction plan)

באוקטובר 1999 הצטרפה ישראל לקבוצת המדינות המשתתפות במימון תוכנית העסקאות הפיננסיות של הקרן - תכנית זו היא אחד המנגנונים שבאמצעותם מעמידה הקרן הלוואות במטבע חוץ למדינות החברות בה אשר נזקקות להלוואות. ההשתתפות בתוכנית מגדילה את יתרת ה-reserve tranche כנגד הקטנת הפיקדונות של הקרן בבנק ישראל. בשנת 2003 הוגדלה יתרה זו בגין פעולות במסגרת התוכנית בכ-50.8 מיליוני SDR. (ב-2002 ב-146.7 מיליוני SDR). החוזי ההלוואות מתחלקים בין המדינות שבהן יחס ה-reserve tranche למכסה גבוה מדיחס הממוצע של כלל המדינות המשתתפות בתוכנית.

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	2002	2003	
(מיליוני SDR)		(מיליוני שקלים)		
928	928	5,962	6,023	המיכסה בקרן המטבע הבין-לאומית
624	573	4,005	3,718	בניכוי ההתחייבות בגין המיכסה ¹
304	355	1,957	2,305	סך הכול²

(1) יתרת ההתחייבויות לקרן המטבע הבין-לאומית היא בשטרות ובפיקדונות.
(2) סכום ה-reserve tranche בניכוי ה"סכום הבסיסי" בסך 33 מיליוני SDR, נושא ריבית בשיעור שקובעת הקרן מפעם לפעם.
שיעור הריבית השנתי ל-31 בדצמבר 2003 הוא 1.6 אחוזים. (ב-31 בדצמבר 2002 - 1.9 אחוזים).

ב. השקעה במניות ה-BIS

במהלך שנת 2003 רכש בנק ישראל 3000 מניות של ה-Bank of International Settlements (BIS). הסכום מייצג תשלום במזומן עבור 25 אחוזים משווין הנקוב של המניות.

ג. אחרים

בנק ישראל משתתף במוסדות הבאים:

- IBRD - International Bank For Reconstruction And Development
- IDA - International Development Association
- IFC - International Finance Corporation
- EBRD - European Bank For Reconstruction And Development
- MIGA - Multilateral Investment Guarantee Agency
- IDB - Inter-American Development Bank
- IIC - Inter-American Investment Corporation

4. אשראי לממשלה

האשראי לממשלה מורכב ברובו ממקדמות ארוכות מועד. מקדמות אלו ניתנו לממשלה עד שנת 1988.

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
		מקדמות ארוכות מועד ¹
4,065	3,643	צמודות ²
830	747	לא-צמודות ³
156	145	אשראי בגין קרנות דו-לאומיות
5,051	4,535	סך הכול
(1) הריבית והפרשי ההצמדה על יתרת הקרן בגין כל שנה עומדים לפירעון ביום 31 בדצמבר של אותה שנה. הקרן עומדת לפירעון בתשלומים שנתיים, שהאחרון בהם יהיה בשנת 2012.		
(2) אשראי זה צמוד לסל המטבעות הראשון. מתוכו 3,643 מיליוני שקלים נושאים ריבית של 8 אחוזים, צמודה לאותו סל. (ב-31 בדצמבר 2002 - 4,064 מיליוני שקלים).		
(3) אשראי זה נושא ריבית בסיסית (prime) בתוספת 2 אחוזים. שיעור הריבית הממוצע בשנת 2003 היה 11.4 אחוזים. (בשנת 2002 - 10.8 אחוזים).		

5. הלוואות

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
871	634	הלוואות מוניטריות ¹
2,135	2,093	הלוואות אחרות ²
3,006	2,727	סך הכול
(1) שיעור הריבית הממוצע על ההלוואות המוניטריות בשנת 2003 הוא 7.1 אחוזים. (בשנת 2002 - 6.6 אחוזים).		
(2) שיעור הריבית הממוצע על ההלוואות המוניטריות ליום 31 בדצמבר 2003 הוא 4.8 אחוזים. (ב-31 בדצמבר 2002 - 8.7 אחוזים). כולל סך של 2,062 מיליוני שקלים בגין ניצול קו אשראי מיוחד (בסך כולל של 2,150 מיליוני שקלים), אשר הועמד לרשות ה"בנק לפיתוח התעשייה", כדי לאפשר את המשך פעילותו הסדירה לאחר שנקלע לקשיי נזילות. בחודש יולי 2003 הוארך קו האשראי שניתן ל"בנק לפיתוח התעשייה" לתקופה של 36 חודשים נוספים שתסתיים באוגוסט 2006. נוסף על כך הופחת שיעור הריבית בגין האשראי בשלושה אחוזים והועמד על ריבית בשיעור ריבית בנק ישראל. בהתאם להחלטת הקבינט הכלכלי-חברתי, אם תשאר בתום התקופה יתרת אשראי לפירעון בגין קו אשראי זה, תועבר יתרה זו לאחריות הממשלה. לפיכך, אין זה בגדר הצפוי שייגרם הפסד לבנק ישראל בגין אשראי זה.		

6. ניירות ערך במטבע מקומי

הסעיף כולל ניירות ערך ממשלתיים סחירים, הצמודים למדד המחירים לצרכן הידוע בתאריך המאזן.

הניירות מוצגים לפי שווי השוק.

שיעור התשואה-לפדיון על תיק ניירות הערך במטבע מקומי ליום 31 בדצמבר 2003 הוא 3.5 אחוזים. הזמן הממוצע לפדיון של התיק הוא 4.7 שנים. (שיעור התשואה לפדיון ליום 31 בדצמבר 2002 הוא 4.9 אחוזים. הזמן הממוצע לפדיון של התיק הוא 4 שנים).

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
		יתרת התקופה לפדיון
838	850	בתוך שנה
917	1,420	משנה עד שנתיים
1,396	232	משנתיים עד שלוש שנים
223	396	משלוש שנים עד ארבע שנים
376	482	מארבע שנים עד חמש שנים
1,057	1,495	מחמש שנים עד שבע שנים
1,198	638	משבע שנים ומעלה
6,005	5,513	סך הכול

7. נכסים אחרים

הסעיף כולל בעיקר:

א. סכומים לקבל מכונס הנכסים הרשמי של ה"בנק למסחר (בפירוק) בע"מ", המהווים החזר תשלומים שביצע בנק ישראל מכוח ערבות שנתן למפקידים ב"בנק למסחר". (ראו ביאור 29).

ב. בשנת 2002 יתרת עסקות ההחלף (swaps) נטו בין השקל החדש לדולר של ארה"ב. (בשנת 2003, שבה הייתה היתרה בזכות, היא מוצגת בסעיף "התחייבויות אחרות". ראו

ביאורים 1.1.1 (א), 18).

ג. הלוואות לעובדים.

ד. בניינים וציוד, לאחר ניכוי פחת שנצבר. (ראו ביאור 1.1).

8. שטרי כסף ומעות במחזור

31 בדצמבר 2002		31 בדצמבר 2003		שטרי כסף במחזור
שקלים	כמות	שקלים	כמות	
(מיליונים)		(מיליונים)		
415	21	404	20	20 ש"ח
2,054	41	2,144	43	50 ש"ח
9,176	92	9,624	96	100 ש"ח
5,484	27	6,037	30	200 ש"ח
844	-	913	-	מעוֹת במחזור
31	-	10	-	אחר
5	-	5	-	מטבעות זיכרון
18,009		19,137		סך הכול

9. מוסדות כספיים בין-לאומיים

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
685	692	זכויות משיכה מיוחדות שהוקצו ¹
76	68	התחייבויות למוסדות כספיים בין-לאומיים ²
761	760	סך הכול

(1) "זכויות משיכה מיוחדות" (Special Drawing Rights – SDR) הן כספים שמדינות החברות בקרן המטבע הבין-לאומית התחייבו לרכוש מהקרן. קרן המטבע מקצה למדינות החברות בה זכויות משיכה מיוחדות באופן יחסי לגודל מיכסתן. למדינת ישראל הוקצו עד כה 106.4 מיליוני SDR.

(2) התחייבות בשטרות או בפיקדונות למוסדות הבאים: IDB; MIGA; EBRD; IDA; IBRD. (ראו ביאור 3.ג.).

10. פיקדונות הממשלה

פיקדונות הממשלה כוללים פיקדונות למימון הפעילות התקציבית של הממשלה ופיקדונות אחרים.

פיקדונות הממשלה למימון התקציב

הפיקדונות למימון התקציב מוגדרים כפיקדונות שהממשלה יכולה להשתמש בהם למימון פעילותה התקציבית והחוץ-תקציבית ולפיכך חל עליהם סעיף 45(ב) לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954. בפיקדונות אלו נרשמות תנועות כספיות הנובעות מפעילות תקציבית וחוץ-תקציבית של הממשלה בארץ ובחו"ל ותנועות כספיות עם בנק ישראל.

פיקדונות אחרים

הפיקדונות האחרים כוללים פיקדון לייצוב שערים ופיקדונות שונים במטבע חוץ. הפיקדון לייצוב שערים הוא תמורה לרכישות-במקור של ניירות ערך ממשלתיים על ידי בנק ישראל לשם ייצוב שערים בבורסה לניירות ערך בתל אביב. על פי סיכום עם משרד האוצר, הופקדה התמורה בפיקדון מיוחד לזכות הממשלה, ואיננה משמשת למימון הוצאות הממשלה. על פי פנייה ממשרד האוצר, הופסק בחודש ינואר 1993 ההסדר לרכישות-במקור לשם ייצוב שערים. פיקדון ייצוב השערים מופחת בהדרגה כנגד פדיון איגרות החוב שנרכשו בעבר לייצוב שערים. פדיון איגרות החוב יסתיים בשנת 2009.

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	2002	2003	
(מיליוני דולרים)		(מיליוני שקלים)		
		(12,400)	(12,626)	פיקדונות הממשלה למימון התקציב
				במטבע מקומי ¹
				במטבע חוץ
3,793	4,521	17,967	19,799	פיקדון בגין גיוס הון בערבות ממשלת ארה"ב ²
417	2	1,973	7	פיקדון סיוע כלכלי מממשלת ארה"ב ²
79	186	376	813	פיקדון שוטף
4,289	4,709	20,316	20,619	סך כל הפיקדונות במטבע חוץ
		7,916	7,993	סך כל פיקדונות הממשלה למימון התקציב
				פיקדונות אחרים
		180	133	פיקדון לייצוב שערים ¹
8	41	38	178	פיקדון אחר במטבע חוץ
		218	311	סך כל הפיקדונות האחרים
		18	14	הריבית שנצברה על פיקדונות הממשלה
		8,152	8,318	סך הכול

(1) על פיקדונות הממשלה במטבע מקומי נגבית (ביתרת חובה) או משולמת (ביתרת זכות) ריבית בגובה הריבית הבסיסית (prime). השיעור הממוצע של הריבית הבסיסית בשנת 2003 היה 8.9 אחוזים. (בשנת 2002 – 8.4 אחוזים.)

(2) על פיקדונות הממשלה במטבע חוץ בגין גיוס הון בערבות ממשלת ארה"ב ובגין הסיוע הכלכלי מממשלת ארה"ב משולמת ריבית, בשיעור ריבית של שטרי אוצר אמריקאיים שמועד פדיונם הממוצע הוא 6 חודשים. שיעור הריבית ליום 31 בדצמבר 2003 – 1.0 אחוזים. (ליום 31 בדצמבר 2002 – 1.3 אחוזים.) על יתרות חובה במטבע חוץ, נגבית ריבית בשיעור של ריבית זכות בחו"ל בתוספת 5 אחוזים.

11. מילווה קצר מועד

חוק מילווה קצר מועד התשמ"ד-1984 מסמיך את הממשלה להנפיק איגרות חוב שיימכרו לבנק ישראל בלבד; הבנק ימכור אותן לציבור ויקנה אותן ממנו לצורך ויסות אמצעי התשלום במשק ולצורך מילוי תפקידיו. הממשלה חייבת להפקיד בבנק ישראל את מלוא התמורה מאיגרות החוב ואינה רשאית להשתמש בתמורה זו אלא לשם פירעון המילווה

לפי החוק האמור, או לתשלום הריבית עליו. רכישת איגרות החוב מהממשלה על ידי בנק ישראל והפקדת התמורה בגין רכישה זו בבנק ישראל אינם משתקפים במאזן הבנק. יתרת המילווה קצר המועד המוצגת במאזן הבנק משקפת את מחיר הפדיון של המילווה שבידי הציבור, בניכוי יתרת הניכיון שטרם הופחתה. עד ליום 31 בדצמבר 2002 הפרש הניכיון חושב בפועל לפי שיעור הניכיון שהיה גלום במכירת המילווה מהממשלה לבנק ישראל. בשנת 2003 הותאם החישוב כך שיתרת הניכיון לתחילת שנה זו תשקף את שיעור הניכיון הגלום במכירת המילווה מבנק ישראל לציבור. ההתאמה האמורה הגדילה את יתרת הניכיון לתחילת שנת 2003 בסך של 311 מיליוני שקלים. (ראו ביאור 23).

להלן ההרכב של יתרת המילווה קצר המועד:

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
45,786	56,084	ערך הפדיון של המילווה קצר המועד שנמכר לציבור
*3,545	3,470	פחות - הניכיון בעת המכירה לציבור
42,241	52,614	התמורה ממכירה של המילווה קצר המועד לציבור
*1,521	1,711	נוסף - הפחתת הניכיון המתייחס לתקופה שעד לתאריך המאזן
43,762	54,325	סך כל יתרת המילווה קצר המועד

* ראו ביאור 23.

12. פיקדונות התאגידים הבנקאיים

א. פיקדונות לזמן קצוב

בנק ישראל מקבל מהתאגידים הבנקאיים פיקדונות לזמן קצוב בשקלים. הפיקדונות מתקבלים במכרז לתקופות של יום, שבוע וחודש. ביולי 2002 הופסקה הפעלתם של מכרזים לתקופה של חודש. פיקדונות אלו אינם משמשים כנס נזיל כנגד חובת הנזילות של התאגידים הבנקאיים.

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
14,500	15,257	פיקדונות יומיים
20,000	15,000	פיקדונות שבועיים
34,500	30,257	סך הכול
33	17	ריבית שנצברה על הפיקדונות
34,533	30,274	סך הכול

שיעור הריבית הממוצע על הפיקדונות לזמן קצוב בשנת 2003 - 7.5 אחוזים. (בשנת 2002 - 7.0 אחוזים).
שיעור הריבית הממוצע על יתרת הפיקדונות ליום 31 בדצמבר 2003 - 5.3 אחוזים. (ביום 31 בדצמבר 2002 - 9.0 אחוזים).

ב. פיקדונות אחרים

הפיקדונות האחרים של התאגידים הבנקאיים במטבע מקומי בבנק ישראל משמשים נכס נזיל כנגד פיקדונות תושבי ישראל במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. חובת הנזילות נעה בין 0 ל-6 אחוזים, בהתאם לתקופת הפיקדון.

פיקדונות עו"ש במטבע חוץ (פמ"ח) משמשים נכס נזיל כנגד פיקדונות של תושבי חוץ במטבע חוץ.

פיקדונות נזילות משנית במטבע חוץ (נמ"ב) משמשים נכס נזיל כנגד פיקדונות תושבי ישראל ותושבי חוץ במטבע חוץ.

בדצמבר 2001 הייתה חובת הנזילות המשנית על פיקדונות הציבור במטבע חוץ בשיעור של 10 אחוזים. לפחות מחצית הכספים הייתה צריכה להיות מופקדת בבנק ישראל והיתרה יכולה הייתה להיות מושקעת בחו"ל.

בחודש אוגוסט 2002 הוחל בתהליך הפחתה של חובת הנזילות המשנית בשיעור של אחוז אחד לחודש עד לביטולה בחודש מאי 2003. ההפחתה נעשתה תוך שמירה על המגבלה לגבי הרכב ההשקעה.

בנק ישראל שילם על פיקדונות הנמ"ב ריבית הדומה לריבית הבין-בנקאית בחו"ל.

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	2002	2003	
(מיליוני דולרים)		(מיליוני שקלים)		
		8,667	11,106	פיקדונות עו"ש במטבע מקומי
				פיקדונות במטבע חוץ
				פיקדונות כנגד חובת הנזילות במטבע חוץ
				פמ"ח
149	198	708	868	
862	-	4,082	-	נזילות משנית במטבע חוץ
1,011	198	4,790	868	סך כל הפיקדונות כנגד חובת הנזילות
481	401	2,276	1,756	פיקדונות חופשיים
1,492	599	7,066	2,624	סך כל הפיקדונות במטבע חוץ
		15,733	13,730	סך הכול פיקדונות אחרים

(1) בשנת 2002 כללו פיקדונות הנזילות המשנית במטבע חוץ ריבית שנצברה בסך 8.8 מיליוני שקלים.

13. התחייבויות אחרות

- הסעיף כולל בעיקר:
- עתודות לפנסיה, לפיצויי פרישה ולחופשה לעובדים.
 - פיקדונות של הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי ארה"ב-ישראל ופיקדון של הקרן הדו-לאומית למדע ארה"ב-ישראל.
 - הוצאות צפויות בגין מימוש אופציות על שער החליפין של הדולר של ארה"ב ביחס לשקל החדש בתוספת הכנסות מראש.
 - בשנת 2002 - התחייבות בגין הוצאות הקשורות ב"בנק למסחר". (ראו ביאור 29).
 - יתרת עסקות ההחלף (swaps) נטו בין השקל החדש לדולר של ארה"ב. (בשנת 2002 מוצג בסעיף "נכסים אחרים" ראו ביאורים 1.1.1 (א), 1.18).
 - זכאים שונים.

14. חשבונות שיערוך

חשבונות השיערוך כוללים רווחים לא ממומשים משיערוך הפריטים הבאים (ראו גם ביאורים 1. ב, 1.1 ד, 1.1 ט):

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
14,938	10,161	יתרות הנקובות במטבע חוץ
* 1,371	1,355	ניירות ערך סחירים במטבע מקומי
1,062	257	ניירות ערך סחירים במטבע חוץ
17,371	11,773	סך הכול

* סווג מחדש.

15. הון הבנק

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
60	60	הון מניות
260	260	קרן שמורה
320	320	סך הכול

16. יתרת הפסד

על פי חוק בנק ישראל, התשי"ד-1954, על הבנק להעביר את רווחיו הנקיים לממשלה בתוך שישים יום מתום כל שנת עסקים שלו. הפסדים של הבנק נצברים בסעיף זה והם יקוזזו מרווחים עתידיים.

ליום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
(15,077)	(13,361)	יתרת הפסד מהשנה הקודמת
1,716	306	רווח מהשנה השוטפת
(13,361)	(13,055)	סך כל ההפסדים

17. נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2002				ליום 31 בדצמבר 2003				
סך הכול	במטבע מקומי	במטבע חוץ	פריטים לא כספיים	סך הכול	במטבע מקומי	במטבע חוץ	פריטים לא כספיים	
(מיליוני שקלים)				(מיליוני שקלים)				
112,123	112,123			112,925	112,925			נכסים
2,197	224	1,973		2,820	500	2,320		יתרות מטבע חוץ ¹
5,051	4,221	830		4,535	3,788	747		מוסדות כספיים בין-לאומיים*
3,006	3	3,003		2,727	2	2,725		אשראי לממשלה ²
6,005	6,005			5,513	5,513			הלוואות
304	22	6,632	(6,350)	373	29	-	344	ניירות ערך במטבע מקומי ³
128,686	246	124,952	3,488	128,893	529	119,035	9,329	נכסים אחרים*
								סך כל הנכסים
								התחייבויות
18,009	18,009			19,137	19,137			שטרי כסף ומעות במחזור
761	761	-		760	760	-		מוסדות כספיים בין-לאומיים
8,152	20,376	(12,224)		8,318	20,813	(12,495)		פיקדונות הממשלה
43,762	43,762			54,325	54,325			מילווה קצר מועד
50,266	7,066	43,200		44,004	2,624	41,380		פיקדונות התאגידים הבנקאיים
3,406	174	3,232		3,311	(5,946)	9,257		התחייבויות אחרות ^{4,5} *
17,371	1,062	16,309		11,773	257	11,516		חשבונות שיערוך*
(13,041)	(13,041)			(12,735)	(12,735)			הון הבנק
128,686	(13,041)	29,439	112,288	128,893	(12,735)	18,508	123,120	סך כל ההתחייבויות
-	13,287	95,513	(108,800)	-	13,264	100,527	(113,791)	עודף הנכסים (ההתחייבויות)

* סווג מחדש.

- (1) בשנת 2002 כללו היתרות 1,740 מיליוני שקלים הצמודים למדד המחירים לצרכן של ארה"ב.
 - (2) האשראי לממשלה במטבע חוץ כולל מקדמות ארוכות מועד בסך 3,643 מיליוני שקלים הנקובים בשקלים וצמודים לשער החליפין של סל המטבעות הראשון. (ב-31 בדצמבר 2002 - 4,065 מיליוני שקלים).
 - (3) ניירות הערך במטבע מקומי צמודים למדד המחירים לצרכן.
 - (4) ההתחייבויות האחרות במטבע מקומי כוללות 28 מיליוני שקלים הנובעים מההוצאות הצפויות מממוש אופציות על שער החליפין של הדולר של ארה"ב ביחס לשקל החדש. (ב-31 בדצמבר 2002 - 9 מיליוני שקלים).
 - (5) עסקות ההחלף בין השקל החדש לדולר של ארה"ב מוצגות במאזן נטו בהתאם ליתרה. (ראו ביאור 1.1 י.א).
- בשנת 2003 היתרה נטו היא בזכות ולכן מוצגת בסעיף "התחייבויות אחרות". (בשנת 2002 בסעיף "נכסים אחרים").
 בלוח זה מוצגים הדולרים-לקבל בטור "במטבע חוץ" (ב-31 בדצמבר 2003 - 6,131 מיליוני שקלים, ב-31 בדצמבר 2002 - 6,632 מיליוני שקלים) והשקלים-לשלם בטור "במטבע מקומי" (ב-31 בדצמבר 2003 - 6,176 מיליוני שקלים, ב-31 בדצמבר 2002 - 6,565 מיליוני שקלים), ולכן יש בסעיפים אלו יתרות שליליות.

18. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות

31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
1 התחייבויות תלויות¹		
1.1 אשראי תעודות וערבויות בגין יבוא ויצוא של הממשלה		
9	58	1.1.1 אשראי תעודות
282	181	1.1.2 ערבויות
1.2 התחייבויות תלויות אחרות		
3,826	3,637	התחייבות לתשלום על פי דרישה ממוסדות כספיים בין-לאומיים
2 התקשרויות מיוחדות		
2.1 מכשירים פיננסיים נגזרים בפעילות בישראל		
2.1.1 עסקות החלף (currency swaps) עם התאגידים הבנקאיים המקומיים		
6,632	6,131	קבלת דולרים בעתיד מהבנקים ²
6,565	6,176	מסירת שקלים בעתיד לבנקים
1,208	911	2.1.2 אופציות רכישה על שער החליפין של הדולר ביחס לשקל
592	911	2.1.3 אופציות מכירה על שער החליפין של הדולר ביחס לשקל
640	640	2.1.4 מסירה עתידית של מילווה קצר מועד (במונחי מחיר פדיון)
2.2 מכשירים פיננסיים נגזרים בפעילות מחוץ לישראל		
2.2.1 עסקות החלף (currency swaps) וחוזי אקדמה במטבע חוץ (forwards)		
883	658	קבלת מטבע חוץ בעתיד
882	658	מסירת מטבע חוץ בעתיד
2.2.2 עסקות מכר חוזר, Repurchase Agreements (Repo) ורכישה חוזרת (R. Repo) Reverse Repurchase Agreements		
15,645	19,753	מכר חוזר (Repo)
3,703	16,448	רכישה חוזרת (R. Repo)
2.2.3 עסקאות עתידיות (Futures)		
2,365	12,064	התחייבות למכור
1,575	32,442	התחייבות לקנות
2.3 דמי השתתפות במוסדות כספיים בין-לאומיים		
44	34	שטרם הגיע מועד תשלומם

(1) כנגד בנק ישראל תלויות מספר תביעות. בגין תביעות אלו לא נכללה כל הפרשה בספרי הבנק, משום שעל פי הערכת הבנק הסיכוי כי התביעות תתקבלנה קלוש.

(2) יתרת חוזי ההחלף לתאריך המאזן - 1,400 מיליוני דולרים. (אשתקד - 1,400 מיליוני דולרים).

19. הכנסות ריבית מיתרות מטבע חוץ

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
3,478	2,445	ניירות ערך סחירים ¹
330	217	פיקדונות לזמן קצר
15	13	עו"ש
(51)	(44)	מכשירים פיננסיים נגזרים ²
3,772	2,631	סך הכול

(1) ההכנסות מריבית כוללות הפרשי הצמדה והפחתות פרמיה וניכיון.

(2) הוצאות ריבית בגין מכשירים פיננסיים נגזרים מוצגות בנטו.

20. הכנסות ריבית מהלוואות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
56	57	מהלוואות מוניטריות
*85	195	מהלוואות אחרות ¹
141	252	סך הכול

* סווג מחדש.

(1) הסכום נובע בעיקר מהריבית בגין האשראי שניתן ל"בנק לפיתוח התעשייה". (ראו ביאור 5.)

21. הכנסות ריבית מהממשלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
718	472	ממקדמות ארוכות מועד
98	95	צמודות
65	65	לא-צמודות
514	959	מקרנות דו-לאומיות
*381	537	מפיקדונות הממשלה ¹
1,776	2,128	מניירות ערך במטבע מקומי
		סך הכול

* סווג מחדש.

ההכנסות מריבית כוללות הפרשי הצמדה והפחתות פרמיה וניכיון.

(1) ראו ביאור 10.

22. הכנסות ריבית אחרות

הסעיף כולל הכנסות ריבית מקרן המטבע הבין-לאומית.

23. הוצאות ריבית לבנקים ולציבור

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
		במטבע מקומי
2,321	2,325	פיקדונות לזמן קצוב במטבע מקומי
343	419	עסקות החלף
2,407	*4,151	מילווה קצר מועד
4	6	פיקדונות בנקים
5,075	6,901	סך כל הפיקדונות במטבע מקומי
		במטבע חוץ
163	18	פיקדונות בנקים
5,238	6,919	סך הכול

* כולל סך של 311 מיליוני שקלים המתייחס להתאמת חישוב יתרת הניכיון בגין המילווה קצר המועד לתחילת השנה, כך שיתרת הניכיון תשקף את שיעור הניכיון הגלום במכירת המילווה על ידי בנק ישראל לציבור, במקום את שיעור הניכיון הגלום במכירת המילווה על ידי הממשלה לבנק ישראל. (ראו ביאור 11).

24. הוצאות ריבית לממשלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
17	16	בגין פיקדונות במטבע מקומי ¹
365	219	בגין פיקדונות במטבע חוץ
382	235	סך הכול

(1) הוצאות הריבית לממשלה במטבע מקומי הן בגין פיקדון לייצוב שיערים. (ראו ביאור 10).

25. הוצאות ריבית אחרות

הסעיף כולל בעיקר הוצאות ריבית בגין:

א. מוסדות כספיים בין-לאומיים.

ב. פיקדונות של הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי ארה"ב-ישראל ופיקדון של

הקרן הדו-לאומית למדע ארה"ב-ישראל.

26. הכנסות פיננסיות אחרות - מניירות ערך וממכשירים פיננסיים

נגזרים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
		ניירות ערך ¹
2,040	629	במטבע חוץ
*(7)	-	במטבע ישראלי
2,033	629	סך הכול ניירות ערך
		מכשירים פיננסיים נגזרים
(175)	(42)	במטבע חוץ
(51)	(28)	במטבע ישראלי
(226)	(70)	סך הכול מכשירים פיננסיים נגזרים
1,807	559	סך הכול

* סווג מחדש.

(1) הכנסות (הוצאות) ממכירת ניירות ערך וכן הוצאות מירידת ערכם של ניירות ערך בסוף שנה.

27. הכנסות פיננסיות אחרות - שונות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
*6	4	במטבע מקומי
14	20	במטבע חוץ
20	24	סך הכול

* סווג מחדש.

28. הוצאות מינהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
496	511	שכר וכלליות ¹
191	70	הפרשות לזכויות עובדים
687	581	סך הכול

(1) הסעיף כולל תשלומי שכר לעובדים, פנסיה לגימלאים והוצאות כלליות.

29. הוצאות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2002	2003	
(מיליוני שקלים)		
350	-	ערבות לבנק למסחר ¹
(27)	-	חובות מסופקים ²
323	-	סך הכול

(1) בחודש אפריל 2002 התגלתה מעילה ב"בנק למסחר", בעקבותיה נמצא הבנק בתהליך פירוק על פי צו בית המשפט. בנק ישראל, באישור הממשלה, נתן ערבות למפקידים ב"בנק למסחר" שאינם "בעלי עניין" ואינם קשורים במעילה. לפיקדונות קטנים מ-4 מיליוני שקלים נתן הבנק ערבות מלאה. לפקדונות גדולים מסכום זה, נתן הבנק ערבות מלאה ל-4 מיליוני שקלים בלבד וערבות בשיעור של 95 אחוזים ליתרת הפיקדון.

לפי ההערכות בעת חתימת דוחות כספיים אלו, ההוצאות של בנק ישראל בגין ה"בנק למסחר" יסתכמו ב-350 מיליוני שקלים. סכומים ששילם הבנק מעבר להוצאות האמורות (סך של כ-110 מיליוני שקלים) מוצגים בסעיף "נכסים אחרים". (ראו ביאור 7.)

(2) עדכון ההפרשה לחובות מסופקים בגין "בנק צפון אמריקה".